

Deurne o.a.

Den 2.6 Augustus 1897 bezocht ik deze gemeente. Met een rijtuig uit Helmond reed ik van af het station Deurne eerst naar Ulierden; van daar terug naar Deurne; lester nam ik den trein naar Helmonnen, terug ik ten slotte per trein van daar weer terugkerde naar Helmond.

Op de grenzen van Ulierden en Deurne vond ik een erewachter van ± 20 ruiters onder commandant Swinbels. Zij geleidten mij tot aan de spoorbaan, alwaar ik de fanfare uit Deurne vond. De kantonrechter van den Dungen, commissaris van de harmonie, hield bij mijne aankomst een lange speech. — Een meisje van het hoofd der school van Baars bood op het gemeentehuis een bouquet aan, met een toespraak welke er goed uit kwam.

Mijn onderhoud met B. en M. liep natuurlijk vooral over de exploitatie van de Peel; de wethouder Goosens aan wien vooral de leiding der zaken van de verdediging is opgedragen, schen mij minder aangeschikt, dan hij mij steeds door zijne vrienden was afgeschilderd.

Op mijne audientie verschenen de pastores van Kierkoub Hiesfel en Kierkoub en de kapelans van Deurne; zij konden niets te vertellen. — Van den kantonrechter van den Dungen vernam ik, dat, volgens zijne overtuiging, zowel het raadslied diermans, als het Dagelijksch Bestuur en de secretaris Janssens eerlijke menschen waren, en dat, al bestreden de elkenander nog zoo heftig, door hen geen ander doel werd nagestreefd dan het belang van de gemeente, dat zij, ieder naar eigen inzicht, zoo goed mogelijk wilden behartigen. — De gemeentearchivaris Crabach is sinds 10 jaren in Deurne geweest; hij heeft daar 1700 tractaten; vroeger was hij 9 jaar lang te Oef generaal, en huwde toen de dochter van burgemeester Sterkeling. — Een semi-arts, Peters, zoon van den vroegen doctor de Deurne, had niets te vertellen.

Het schoolhoofd van Baars vermeerderde zijne inkomsten belangrijk, door kassieringen te houden; bij hem waren o.a. zoon van den kantonrechter Swits, van den gedeputeerde Mussaers, van Rijs en z. — Op zijn school waren 120 jongens,

Deuren e.a.

daarvan zou hijer spoedig velen moeten misfen, omdat er pas door de flaters een school geopend was.

Iedere mans klage over de administratie van de veendijk, alles was zoo moeilijk na te gaan; er was geen oog op de handen. Hij wilde een afzonderlijke rekening en begroeting, en tevens een afzonderlijke Commissie van Beheer. Hij prees de eerlijkheid en de huichraambrijd van den secretaris Janssens; de bergemeester was niet bren de partijen gebleven, maar had zich aangesloten bij de groote Kerk. Zowel ^{eruit} bij herstemming gekozen, was Iedere mans loek oelukkig lid van den Raad gebleven.

B. en C. haalden voor mij een luncel doen bereiden op het Raadsluis; het menne was te lang; er was geen tijd om het af te eten.

Om 2.53 verbrak ik met B. en C. en den secretaris naar Helenaaven; de harmonie ging mee, en speelde zelfs in den trein. — Ik zag te Helenaaven de fabriek van de gemeente in volle werking; ik deed een tochtje op het kanaal van Deurne; ik zag het opgraven en het zwart veen steken. Vervolgens bracht ik nog een kort bezocht aan de fabriek van de firma Wolff, directeur hader, om daarna terug te keeren naar Helmond.

En marfa menschen uit Deurne waren met mij mede gereisd naar Helenaaven; overal, zoowel te Deurne als te Helenaaven had men veel werke opmerkt van mijne ontvangst; turfstrooisel speelde bij de versieringen na. leuwlich een groote rol.

De administratie van den ontvanger zoowel als die van den gemeente secretaris was goed verzorgd en in goeden verstand.

Op uitnodiging van Commissarissen van de II^{de} Klasse, waarvan, ging ik met die Heeren (Kanter Cremers, presid. comm., Fried. v. Hanscht, Frans van Ruyckeworsel, Kubbie, Engelenburg, Teereboom, Joenus van der Steen en Westelman ^{van Helmond}) den 7 Augustus 1879 naar Helenaaven, alwaar zij mij het bedrijf der II^{de} Klasse in bijzonderheden lieten zien. — Aan het de halte Helenaaven ontvanger door den directeur, van de Bloqueren, reden we langs de Helenaavaart

Deuren e.a.

naar het dorpje van dien naam. Onderweg sloegen we uit om een drijvende fabriek van turfstrooisel, ~~te zien~~, die in volle werking was, te zien; we namen ook de ^{vroete} fabriek, die tijdelijk stilgezet was, in oogenschouw. Aan die groote fabriek viel vooral in het oog de machine, met welke men de vaxels zuiver en schoonmaakt, om daardoor den grondstof te verkrijgen voor het verweerdigen van allerlei stoffen (zijde, wol enz.).

Teereboom, de grootvader van den tegenwoordigen Commissaris, was in het jaar 1830 als Friesch schutter gecooatennerd in Bra. bank; hij bleef later, als onderwijzer in de ^{Deurne} ~~Deurne~~ hangen. Hij leunde de Friesche vereenigen, en ontdekte, dat vele d. Bra. blide velden ^{zwartveen bevatten, en voortuif opgraven} ~~daarvoor~~ uitnemend geschikt waren. Hij vereenigde zich met den Hoofdingenieur Gynje en v. d. Grintsch, en begon de exploitatie van Helenaaven, na een stuk blide van Deurne ope. koelt te hebben. — Naar de eschepoort van v. d. Grintsch die Helena hette, werd de veen Helenaaven genaamd.

De zaak liep slecht; er werd veel geld in verloren; men maekt hypotheek geld zaken onder hypotheekair verband. Een eerste hypotheek bad f100.000 werd gegeven door ^{de} ~~de~~; later oging de heele boel fouth; toen werd er eene II^{de} van gemaakt, en werd de 1^{de} hypotheekhouder president Commissaris.

Men exploiteerde oorspronkelijk het zwart veen; dat werd naar boven gehaald, en het opgraven liet men dan vallen, omdat dat destijds geen waarde had. Op het opgraven veen zijn nu de woningen gebouwd; van het opgraven heeft men bouwen schateld gemaakt, daarop heeft men laanen en wandeldreuen aangelegd. Behalve de directeurs- en oprichterswoning heeft de II^{de} 180 woningen gebouwd; deze staan op zich zelve; bij elke woning haat ^{een halven} ~~een~~ tot een heeler El. A. land. De mannen werken in de veenen of op de fabriek.

Oorspronkelijk exploiteerde de II^{de} zelf de uitgetuifde gronden; er werd totbale verbouwd; er werden Westlandsche telinen aangelegd, enz. enz. Voordel schijnt daarin niet meer gezien te worden; het land wordt nu meestal bij de woningen verpakt.

De directeur der II^{de} is natuurlijk almachtig in Helenaaven; hij gaakt wel eens verder, dan grootvader is; de burgemeester is zoo verstandig, om hem niet te contrarieeren. — Met den vorigen

Deurne e.a.

Daar was men slechte vrienden, vaak natuurlijk slecht vrucht;
met den koopwondigen - Versenmakers - gaat het best.

Over een jr of 200 heeft de ^{1^{ste}} hof van Deurne ± 600
geloof van Deurne leden ^{100 de kl. A.}
A. A. uitgeveend; zij bracht nog een van de gemeente

Deurne te koop, maar kon daarin vooralsoeg niet slagen.
Bosch, de vorige directeur van Heldenadeen, liet het
beraerd liggen; in 1893 werd hij veruiderd en verwangen
door van de Bloquerie. Over hem schijnt men zeer tevreden;
hij heeft vijf waven en hien, f 2500 trailement en een aandel
in de winst.

De ontbelen en dinerden in de woning van den hoofdap.
Zichter Verhaeren.

Den 13 Mei 1902 kwam ik weer in de gemeente. Ik reed
er van uit Helmond heen, en toen weer naar Helmond terug.
De bevegmeester had mij beriekt, dat er juisch kermis was,
en had mij veruoekt, mijn bezoch uit te stellen; aan dien
wensch kon ik niet voldoen.

Ik vernam van B. en W. dat de gemeente geen vrouwen af
meisjes in de veren laat werken. — De verskillende slaat,
schappijen — ook Heldenadeen — doen dat wel; zij gebruiken
jonge meisjes voor turf draggen, turf verkellen enz. — Men
meent, dat het werken in de weendelij, zonder eenige be-
schutting tegen weer en wind, voor de meisjes zeer ongezond
is, en dat daar zelfs als optroude vrouwen later afbrecht.

Een turfopgraver heeft zwaren, maaielijken en ongezond.
den arbeid; hij staat den opschen daag in het water in een
kleit; ~~at~~ hij heeft geen opelopenheid om zich tegen weer
en wind te beschutten; alleen des zomers is zijn arbeid minder
ongezond. Alle plotselinge sterfgevallen komen er voor onder
de turfopgravers. — Welk hij van zonsopgang tot zons
ondergang, dan kan hij soms veel ruims f 3. — verdienen.
Zich opmiddele loon van een turfopgraver zal ± f 2. zijn. —

Door de veren zijn er vele veemotelingen naar Deurne
opkomen; daar is nog eene zeer vlottende bevolking, vooral
bunder de kashoangers. Er zijn nog al socialisten, van wie men
echter niet veel bemerket. — Aan Veerkant wonen meestal
Limburgers uit Helten en uit Meyeel; ook in Heldenadeen

Deurne e.a.

is eene nog al vlottende bevolking.
van der Spienk had van Asten 400 kl. A. opgruween gehuurd;
die zijn bijna afgeuoofd, zoo dat het veel daar bijna is afgeuoofd.
Naar de halte Heldenadeen heeft de ^{1^{ste}} hof van de ge-
meente vloot 400 kl. A. geuoofd; daar is een dorpije gesticht, met
kerk en school, postkantoor en marcehouwsee beereine, alles op
kosten van de blaatschappij; Het opgruween is daar bijna
verbruikt; daar is geen 100 kl. A. meer van over; het zwaren
wordt geberiept om turfbriquetten te maken; deze schijnen wat
deurnit te komen, van daar, dat er weinig waag naar is;
de fabriek voor die briquetten loeft op het moment still. —

Terwinst en ^{— thans steegh en liffert} hof van Deurne 350
kl. A. opgruween; contract looft in 1914 af. v. d. Sprindt
zou voor de helft eigenaar zijn van deze exploitatie. —

Dat opgruween waarde heeft als turfstraisel werd
in Deurne behend door Hallmann, directeur van een
fabriek in Oldenburg; deze had relaties met de firma
Feder Wolff en Co uit Bremen, die eene veenderij, "August
Laveen" had, in de beuch van Oldenburg. — Toen
Hallmann ^{omstreeks 1890} in Deurne kwam, en daar opgruween
vond, begon hij — met Feder Wolff en Co Bremen — daar
de gestolden turf te koopen, en die tot turfstraisel te ver-
werken; in 1894 ~~looft Wolff~~ huurde Wolff van Deurne
200 kl. A.; in 10 jr maet daer het opgruween af zijn;
het contract looft ^{1 Augustus 1905} ~~1904~~ ten einde.

Behalve de contracten met Wolff, en met ~~Terwinst~~
~~hof~~, heeft Deurne geene contracten over opgruween
lopende. — Deurne zal nog ± 800 kl. A. opgruween
over hebben, en verwerkt daarvan jaarlijks 15 kl. A.; de
gemeente kan dus nog ongeveer 60 jaren werken. —

De 15 kl. A. zwaren voren worden jaarlijks verwerkt;
de ondergrond wordt dan aangelayd tot heingrond;
het bewerken daarvan (er maet o.a. een 15 c. l. dikke laag
zand worden gestort over den grond) kost ± f 300 per
kl. A.; 4% van dat getal kan gematdelijk gemaakt worden.

v. d. Sprindt was een der mededrijsters van Heldenadeen;
hij maet zich daar niet boir gedraagen hebben, en werd uit
de ^{1^{ste}} hof gest; hij maet nu ook geen aandel meer hebben.

Deurne c.a.

Om het crediet van de 11^{mi} te dekken, bood hij bij adve-
rentie in de couranten zijn grondstuk welke bestond de waarde
te koop aan. — Mislukte in het territorium van de stad, hij
prij liet hij echter een pr. huizen met woningen in eigen
dom, om op die manier op de hoogte te blijven van de zaken.

In 1900 troefte hij opstand te vernemen in Deurne, om
op die manier Deurne te dekken om toe te geven in een
huishouding; hij weigerde nl. al het volk uit Deurne
langere weelde te geven, en zocht — door raadzaam opge-
ruwde (c.a. door een ploegbaas, die mede naar het raadhuus
te Deurne kwam), al dat volk zonder weelde naar het
gemeentebestuur van Deurne, — Dit reedde zich, door een
crediet van den Raad te vragen, om f 30.000 extra te mo-
gen loven verwerken in het zwartveen. —

Mr. Bondam zal het ardeel komen plaatsen, de kusten
zijn nu blauw; ik raadde, zelfs aan Mr. Bondam mede
te deelen.

De kerk te Deurne is zeer rijk; ~~men~~ de fraters school
werd gesticht, zonder dat er een cent aan de gemeentebestuur
overaan was.

Er is een grote steenoven te Deurne, hoort bij het station, van
Willems en Noyakken; in 1901 werden er 5 millioen steenen
gemaakt. Men zegt, dat het product even goed is als dat
van Weyers in Udenhout.

Den 14 April 1905 kwam ik weer in de gemeente. Van uit
Zelmond reed ik eerst naar hierop; van daar naar
Ulienden; en eindelijk naar Deurne, waar ik later den
naam van den Basch nam.

Ik verleende assisentie aan den heer v.d. Nieuw vaart,
pachter van jahten, die vergunning vroeg voor zijn twee onbe-
zoldigde rijksveldwachters om een uur voor zons opgang en
een uur voor zons ondergang schadelijk geodierde te schieten.
— Aan v. Bloch, een tuinbouwer uit Zelenaveen, die
eene vergunning vroeg om schadelijk geodierde te schieten; —
en aan deken Bats (een vroegeren kapelaan uit de Vreun-
kerk te s Basch) met dien twee kapelaans, met welke heeren
ik mij geruimen tijd aangenaam onderhield.

Deurne c.a.

B. en W. deelen mij mede, dat hier in Deurne tusschen het
graauwveen en het zwartveen een byzondere versluf zit,
lange vezels; in Friesland vindt men die vezels niet. —
Men heeft, na dat ^{van} een veld van het graauwveen was afgegraven,
die vezels wel eens daer aprapen en dragen; dan duurde het soms
jaren, voor dat er navaag naar kwam en men ze konijken,
men kon dan niet zo veel bedingen, dat arbeidslaan en maik
goed betaald waren. Van daar, dat men die vezels nu niet
meer verzamelt. — Het zijn deze vezels, die geruimert worden
en dan tot grondstof dienen tot vervaardiging van allerlei stoffen
(wollen paardendekens enz. enz.). Naar het schijnt maken de fa-
brieken ^{waar} die vezels verwerkt worden, finantieel goede bevesti-
gende zaken.

In 1888 gaf Koning Willem III een belangrijk bedrag
(naar men meent f 50.000) ter ondersteuning van kleine
landbouwers en arbeiders in Zelenaveen. Op Zondag na
17 October 1888 werd door den directeur van Zelenaveen, ^{-Bofeh-} in
tegenwoordigheid van B. en W. van Deurne, in het openbare
schoolgebouw van die gift aan de bewoners van Zelenaveen
mededeeling gedaan. Dit fonds, het zoogenaamde Konings
fonds, staat onder directie van de 11^{mi} Zelenaveen; als arme
uit Zelenaveen zich tot ondersteuning tot B. en W. wenden,
dan weigeren deze onderstand, en verwijzen zij de armen
naar de directie van Zelenaveen, met een bevel op dat fonds.

Om Zelenaveen, dat graauwveen wilde kerven,
doortoe de gelegenheid te geven, verpachtte Deurne
in 1894 publiek voor 20 jaren een stuk van 350 hl. t.
graauwveen, liggende langs de gronden van Zelenaveen,
tusschen het Deurnesch kanaal en die gronden, tot
bij de halve Zelenaveen. In plaats dat de 11^{mi} Zelen-
aveen die gronden huurde, werden ze genomen
door Terwint en Kintz (thans Steelij en Lofers)

Deurne verwerkt ook zwartveen; ongeveer
15 hl. t. per jaar. Land, waarvan zoveel
het ~~graauw~~veen als het zwartveen afgegraven werd, is
bijna nog niet in cultuur gebracht; dat kost te duur:
er moet op het zand een luttel laagje gebracht worden van
graauwveen en zwartveen door elken; daar moet dan

Deurne e.a.

meer zand door heen gewerkt worden; de heele bewerking zal \pm f 800 per 2l. t. kisten. — Nog slechts $4\frac{1}{2}$ 2l. t. werden door gemeente op die manier behandeld; ze leverden goeden tuinsgrond, en in zoverre was de arbeid dus loonerd.

Men vreesd op den duur moeilijkheden te zullen krijgen met de Regering, wanneer er veel zwaart veen gestoken wordt; de wet op de vereenigen legt verplichtingen op, welke tot nu toe niet werden nageleefd.

B. en W. meenen, dat per 2l. t., wanneer daarvan het gruwveen en het zwaartveen door gemeente afgegraven ^{wordt} door gemeente een gemiddelde zulvere winst gemaaekt wordt van \pm f 2500. — Zij klagen over de bepalingen van de ontworpen gemeentewet, welke het hun onmogelijk zal maken het veen zelve te blijven exploiteeren; dan zullen de grove winsten in de zakken der exploitanten vloeien. —

Zlaemel Zlelnaven 900 zielen telb, is het niet in den Raad vertegenwoordigd; omdat Zlelnaven zelve exploiteert, en alle inwoners op grond van de ^{nie} wonen, beschouwt men hem als concurrent van de gemeente; als men een lid aan Zlelnaven gaf, dan zou Inaare men vreesde, de ^{nie} Zlelnaven de gemeente exploitante in de kaart kijken. De argumenten, daartegen door mij te berde gebracht, schenen geen verandering te kunnen brengen in de geverstigde mening van B. en W.

Naar men meende, maakte de stemmen van Willem en Koozabkers, niettegenstaande ~~de goede~~ er zeer veel stem gebakken wordt, geene goede zaken.

Den 6 April 1907 kwam ik weer in Deurne, ik ging er per trein van uit Lindhoven heen; ik berecht later nog Zlelnaven en nam daar desavonds den trein naar den Bosch.

Oorzaak van mijn bezoek aan Deurne was, wat ik hooren van den wethouder Hermans had gehoord, dat de burgemeester in alles aan de leiband ^{der} van den secretaris en besluiten van den Raad en van B. en W. niet zelf, waerde, wanneer die den secretaris niet bevielen. —

Ik verweet den burgemeester, dat hij veel te goed was, en daardoor niet zelfstandig; burgemeester behoefde

Deurne e.a.

natuurlijke beterschap.

Ik drong sterk aan op een afzonderlijke beheer van de veense, plooiatie, met een afzonderlijke boeking in rekening en begrooing; de ~~gemeente~~ verantwoordingsmaakt geschieden als een afzonderlijk bedrijf, evenals in andere gemeenten de waterleiding, de gasfabriek enz. afzonderlijk beheerd worden en ook als boodschap in rekening en begrooing ^{vergoet} ~~afgevoerd~~ worden. De inkomsten en uitgaven moesten niet over vele posten verdeeld in de begrooing en de rekening voorkomen, dan kan niemand daar een oog af houden.

Voor alles drong ik er op aan, dat de Raadsleden toch zouden gehoren worden in de verschillende gedeelten der gemeente; ik laakte het sterk, dat h. v. Zlelnaven niet in den Raad vertegenwoordigd was; ook bij strijd van belangen waren de leden uit Zlelnaven evenveel aan hun eed gebonden, als welke andere raadsleden ook; er was geen enkel reden aan aan te nemen, dat zij hun eed niet zouden houden.

Ik verleende audientie aan Cuverling, den redacteur van de Zuid-Willemsvaart; ook hij klaagde sterk over den secretaris, en laakte het, dat h. v. Zlelnaven het Raadslid W. van Zlugten misbruik maakte van zijne positie als tweede hypotheekhouder op diens boerderij; toen v. Zlugten ontslag wilde nemen als lid van den Raad, had de secretaris het hem verboden, en hem geresoofd, dat hij, secretaris, met aan v. Zlugten zou zeggen, wanneer hij uit den Raad mocht gaan. — Cuverling vertelde mij, dat het hem met zijne courbant zeer goed ging; toen hij de Zuid-Willemsvaart had overgenomen, hield die courbant 2000 abonné's; thans 3000. — waer de inkomsten aan advertenties f 900, thans f 5200; — werkte hij met 7 knechts, thans met 30. — Hij had iemand gevonden, die hem f 40.000 geleend had; daarvoor was hij in Zlelmond uitstehend geïnstalleerd; hetging hem zeer goed. Hij was echter in Deurne blijven wonen.

Cuverling klaagde nog over slechte politie, over verkeerde armement, over het drijden van den secretaris, om bepaalde raadsleden gehoren te krijgen en anderen te weren. —

Daarna arbing ik h. v. den ambtenaar ter secretarie Janssens, een zoon van den secretaris, sinds 1899 gediplomeerd

Deurne e.a.

als ~~op~~ candidaat secretaris. Ik zeide aan dien jongen man, dat hij m. i. verkeerd had gedaan, door niet oeff op andere secretarissen te gaan werken; dat ik hem, als ik er iets over te zeggen had, nooit zou willen als secretaris van Deurne. Aln den burgemeester verweet ik nog ^{weer} zijn goede hart: terwijl hij niet tegen den secretaris alleen op was, had hij diens zoop op de secretarie geplaatst, en nu ook al onder den zoop van den gemeente ontvanger; het moest op die manier in Deurne wel eene familieregering worden. De burgemeester beloofde mij, dat het bestuur der steensplaat, latie overeenkomstig mijn aanwijzingen zou worden gevoerd, en dat ~~het~~ de zaken geregeld en behoudelijk door een bekwaam accountant zouden worden gecontroleerd.

Den 24 Mei 1909 kwam ik weer in Deurne. Doel van mijn bezoek was vooral, om, met het oog op de aarst. gemeenteraadsverkiezingen te trachten gedaan te krijgen, dat Heldenaven in den Raad een plaats kreeg, en dat de secretaris zich niet te sterk met de verkiezingen bemoeide. — Bij mijne gesprekken met B. en W. liet ik den secretaris tegenwoordig zijn. — Of mijne gesprekken het gewenschte doel zullen bereiken moet de toekomst leeren. —

Ik gispte het kolossale bedrag, door de gemeente voor armensorg, bestemd en drong van op het zoeken naar een middel, om daarvan vermindering te brengen. — De secretaris was het drukst met mij eens. —

De accountants Nept en Schlimmer werden aangewezen door B. en W. om de boeken betrekkelijk de veenexploitatie na te gaan. —

Ik verleende assistentie aan deken Bals met zijne beide wif, elcaans; de heeren hoorden niets bijzonders te vertellen. — Daarna ontving ik den heer N. van, directeur van Heldenaven; van hem vernam ik allerlei bijzonderheden omtrent het werken van zijn bleekschappij; hij behaagde zich, dat Heldenaven niet in den Raad vertegenwoordigd was; dat de gemeente ^{van Heldenaven} geen armensorg hielp onder prebect; dat het Konink. Willemfonds daarvoor moest dienen; dat gemeente aan iederen stierhouder f 75. — behoudt behalve aan de stierhouders uit Heldenaven; ook hier weer met een beroep op het Konink. Willemfonds. — Aan B. en W. later het verheerde van de gemeente traktement onder het oog gebracht; zij hebben met het Konink. Willemfonds niets te maken; bestuurders van dat fonds ^{jaarlijks} de verantwoording af aan de Koningin. Wat Willem III gaf, om een uitlaak van ons landstreek te maken, mocht de gemeente niet als prebect nemen, om aan bewoners van Heldenaven te onttrekken, wat aan alle andere bewoners van Deurne van gemeentelinge verstrekt werd. —

Deurne.

Den 12 Maart 1913 kwam ik weer in Deurne. Ik reed er van uit Helmond per auto heen; beocht vervolgens Helden en Lierop, en keerde toen naar Helmond terug.

Er is eenige kentering in de algemeene gevoelens gelik., men ten voordele van Heldenaven; voor dat kerhof op werd een Raadslid gekozen, van de bleek; naar het schijnt een geschikte man; jammer, dat hij eene betrekking aanvaardde bij den Barenbond te Klatsteren, naar die gemeente we., huide, endoordoor zijn raadszede in Deurne verloor; die vacature moet thans worden aangevuld; zal er weer iemand uit Heldenaven gekozen worden? Het is te hopen, maar het staat te waken. —

Met B. en W. streefde ik weer over de bestemming van het Konink. Willemfonds; ik verweet B. en W. dat zij bijv. voor stierhouders te Heldenaven niet de gebruikelijke f 75. wilden beschikbaar stellen; dat hunne we., meining, dat die som uit het Konink. Willemfonds moest behaald worden, niet opging; dat zij met dat fonds niets te maken hadden; dat de Koning dat fonds ge., sticht had ten bate van Heldenaven, en dat bestuurders van dat fonds jaarlijks van hun beheer aan den Koning verantwoording moesten doen, dat, wanneer zij met het oog op het fonds geen f 75. wilden betalen voor een stier uit Heldenaven, dat zij dan de gemeente Deurne ten koste van het fonds met f 75. bevoordeelden; dat de Koning echter met het fonds niet de gemeente Deurne had willen bevoordeelen, maar Heldenaven; dat daarvan hun beroep op het fonds niet opging, en zij daaraan voor hunne weigering geen oogen., ment mochten ontleenen; — ik geloof dat ik thans de Heeren overtuigd heb.

B. en W. klaagden, dat de firma Steeg en Esfer, die 350 fl. A. opkoopt van de gemeente exploit., teert, gelegerd tegen de open den van de bl. Heldenaven, klagen al het graven benevens de bontvoet van het zwartveen afhaalt, zodat er geen rooge., nauwde bontvoet overblijft, om, wanneer het zwartveen daar ook af is, den ondergrond voor cultuur

Deurne.

geschiedt te maken. Goed vermans gebruik eischt, dat die boerhaarde blijft liggen; tot nu toe heeft de gemeente te dien opzichte zich nooit te behoeven gehad, onverschillig met welken huurder van een zij ook te doen had. Doch de handelwijze van de firma Steeg en Esfer — voor welke firma 1913 het laatste exploitatiejaar is — worden die 350 H. A., waaraan het zwartvee er ook af zal zijn, absoluut waarderloos.

Ik heb aan B. en W. medegedeeld, dat in de najaarszitting 1912 over deze roofofboom in de statenverordening gebruykt is, en dat haer gevraagd is om een provinciale verordening, ten einde in de toekomst dergelijke roofofboom onmogelijk te maken; in plaats van knestbare verhoeken, zoals in Groningen en Drenthe, kan men hier een absoluut onoverwinnelijk zandveld over.

Ik heb met de B. en W. afgesproken, dat, zoodra de provinciale verordening in concept gereed zal zijn, ik naar Deurne zal komen, om met hem de berekeningen, waarvoor de verordening moet dienen, te bespreken, en na te gaan, of de ontwerpen bepalingen doeltreffend zijn te achten.

Men hoopt zeer, dat de ontwerpen tram naar Raermond tot stand komt. Deurne geeft daarvoor f 100.000 en meent daarmee Driesfel en Berckhout uit hun isolament te verlossen.

Eene klacht tegen den bergemeester opent in de Zuid-Willensvaart van 22 Juli 1916 werd door mij ondersoekt en gegrond bevonden. — Men deswege op 6 September onderhouden; hij heeft mij eerlijk opheldering beloofd.

Den 2^{den} Augustus 1918 bezocht ik per auto van uit Helmond de gemeenten Deurne en Ulieden. Bergemeester van Beek valt in Helmond gelijk aan zeer in den smaak. Hij geeft zich veel moeite en pakt de zaken flink aan. Voorziet de gesteldheid, die op auditie kwam, als de beide rethorici

Deurne

presen hem ten eerste.

Het verbedrijf groot goed; in 1917 werd f 116.000 zuiver verdiend; in 1918 zal het de wind nog groter zijn. Er zijn groote plannen, door de Heide Maatschappij opgevoerd, om gronden in cultuur te brengen, drie haerderijen te bouwen enz.

Voor de bebossing van ± 300 H. A. wil men de hulp invoeren van het Staatsbosbeheer.

Het electriciteitsbedrijf gaf in 1917 een nadeelig saldo van + f 2500; in 1918 zal het zich overgeven dekken.

De harde weg naar Venray is gereed; onder Deurne zal die beplant worden met een dubbele rij boomen; men wil er een prachtige weg van maken.

De tram naar Venray zal er veel niet komen, vooral met het oog op de aanhangige locaal spoorwegplannen.

Voor den tram naar Raermond gaf Deurne f 195.000. — Er zijn geen rails, om den tram af te bouwen tussen Driesfel en Deurne. De tram loopt thans tot Raermond; de baan is klaar tot Driesfel; met de rails kan men komen tot Driesfel. Die tram zal verbinding krijgen met het Zuid-Dinburgsche kolkbedrijf. B. en W. achten die tram voor Deurne van groote waarde.

Deurne moet jaarlijks veel betalen voor de armen; de peelmakers van Driesfel en Berckhout zijn kleine boertjes; niet een huwelijk wordt door gemeente betaald. Maar die uit Deurne wonen allen in kamertjes, en hebben geen eigen bedrijfje; die menschen kosten jaarlijks veel van de gemeente. Sinds korten tijd heeft men ^{armen} de zorg voor die menschen van de gemeente overgevoerd. Men op het armbestuur; misschien kan langzamen wege de jaarlijks benoodigde som verminderd worden.

Van de exploitatie van gronden wil men afschaffen dergelijke bedrijven maken; daar is geen afstand.

Deurne.

Leijde beschrijving van alles noodig.

De distributie van de levensmiddelen loopt goed. De administratie, reitskelend in orde, zooals een Regerings controleur juist heden constateerde.

Er is woningnood in de gemeente. D. m. W. stellen zich voor, voorloopig, reserveringen door een op te richten vereniging te doen bouwen.

Voor Hele namen zit van Oers in den Raad; een uitst. kund lid; met de aanstaande verkiezing volgens de evenredige vertegenwoordiging loopt zijn zetel groot gevaar.

Den 18 Mei 1922 bezoekt ik van uit Helmond de gemeenten Sierop en Deurne.

De tram Deurne - Heijel - Roermond beantwoordt niet aan de verwachting. Tusschen Deurne en Heijel is zeer weinig verkeer. D. S. M. staat op de locomotieven, d. i. Simbrijsche Tramweg 11^{te}; Spotters meenen, dat die letters Sedig tot Heijel betekenen. Die tramverbinding kostte aan Deurne f 220.000.

Het verbeedrijf gaat nog vrij goed: aan turfstrooisel verdiende men in 1921 ± f 4000. - aan verkoop van turf ± f 63.000. - te samen ± f 67.000. Deurne maakte een harde weg van Zeijlberg naar station Hele namen. Zeer in het belang van den detail turfverkoop: van uit Helmond, Heinen, Deurne, Gemert, H. Oedenrode enz komt men per kar, wagen, lastauto, turf heelen. - In 1921 werd 90.000 l³ turf gegraven; men meent, dat men in 1922 alle aanvragen om turf niet zal kunnen voldoen.

Het D. m. W. even naar halte Hele namen gereden om ter plaatse moedelijkheden, verwekt door den heer Bos van Hele namen, te kunnen bevoorraden.

De weg Zeijlberg - halte Hele namen is een gedeelte van een hardeweg verbinding Deurne - Blokst - Vendo. * Juist aan de halte is nog een stuk weg van ± 1/2 l³ nog niet verhard. Deurne en Heist wil den dien weg recht langs de spoorlijn en de halte

Deurne e.o.

door trekken. De heer Bos wil dien weg maken achter langs de turfstrooiselfabriek van Deurne. Dan moeten drie bruggeten gemaakt, benevens over eene groote lengte het veen meer dan drie meter diep uitgegraven; dat zal ± een ton kosten, terwijl men allerlei gevaarlijke bochten en draaijen moet maken, terwijl de weg anders recht door loopt. Bovendien moeten de veldschen uit het dorp Uffelstein dan een grooten curvey maken om de halte Hele namen te bereiken.

Welke reden de heer Bos heeft, om zoo veel moedelijkheden te maken weet men niet; hij heeft vroeger met van der Linden ruzie gehad, en werd nu vermoedt men, dat daarin de oorsake van zijn opbreken ligt. - Van zijn recordement met de halte moedelijg open gebruik meer; dat zou trouwen gemakkelijg open behaven kunnen worden.

Ontginningen 4 boerderijen gebouwd } met renteloos voor
4 " " in aanbouw } schat van den Staat
aan den eigenaar

12 boerderijen in erfpacht gegeven;
grond van gemeente; gebouwen van den heer; geslicht met Rijkspremie -
4 boerderijen, eigendom van gemeente, verhuurd. -
Twee blokken grond der ontginning uitgegeven, zonder huur.
In 1920, 1921 en 1922 ± 200 l³ A. werden op grond met werklozen aangemaakt.

Het Staatsbosbeheer juist een contract afgesloten voor bebosching van 155 l³ A.
Van de 1375 l³ A. bestaande bosschen krijft staats bosbeheer benevens ± 200 l³ A. in verpleging.
Electriciteitsbedrijf gaat goed; in 1921 een zuiver winst van ± f 1000. - Dat bedraag zou veel vroeder zijn, wanneer men niet juist hierfel had aangesteld; dat kostte f 65.000.

Arbeiderswoningen Heist heeft 8 of 9 woningen gebouwd; meer doet men ook niet; bij 22 l³ A. tal 3 l³ A. grond.

Milbeidingsplan is nog niet gereed.
Het Oeverling gaat het tegenwoordig goed.

Deurne e.o.

Werkelozen. Gemeente verschaft op het moment in de ontginning ^{voor} in de werkelozen werk.

Den 22 Juni 1928 kwam ik weer in Deurne en hierop. De goede tijd voor Deurne schijnt voor goed voorbij; het ontginningsbedrijf leverde in 1927 een batig saldo op van $\text{f} 300$, het veenbedrijf van $\text{f} 3500$. — Behalve die $\text{f} 3500$ ^{omgeving} gemeente 4% van 6 ton, zijnde de waarde, waerop het veen is gebaseerd.

Deurne is hooge belastingen moeten gaan heffen, in 1927 100 opcenten op de Rijkse inkomstenbelasting en $3\frac{1}{2}\%$ gemeentelijke dilo. —

Twee zaken kosten buitengewoon veel geld: 1^o het onderhoud van 50 H. ll. kunstweg; 2^o het onderwijs; daar zijn in Deurne 14 scholen. —

Deurne heeft een half milioen schuld; daarvan zitten $1\frac{1}{2}$ ton in het electriciteitsbedrijf, dat in 1927 $\text{f} 4000$ batig saldo opleverde; en $1\frac{1}{2}$ ton in het ontginningsbedrijf, dat in 1927 een batig saldo gaf van $\text{f} 300$; maar daar is nog al sterk gereserveerd. —

In Deurne is maar heel weinig draagkracht; voor de Rijkse Inkomstenbelasting was er in 1927 een belastbaar inkomen van $1\frac{1}{2}$ millioen.

Volgens de wet op de financiële verhouding van 1897 is Deurne er bijzonder ongunstig aan toe. Zou het ontwerp van de Staats Commissie wet worden, dan was Deurne met een slag uit de financiële moeilijkheden.

Het volk, dat in de veenderij werkt, is bijzonder lastig, niettegenstaande de loonen 10% hooger staan dan die in de Drentsche veeren.

De armenzorg nam in de laatste jaren sterk toe; subsidie van gemeente van armenbestuur oecreseerde in korte jaren van $\text{f} 8000$ tot $\text{f} 16.000$. —

Er zijn twee arbeiders lid van den gemeenteraad; de raad nam het verstandige besluit, dat arbeiders, in dienst van de gemeente, geen Raadsleden mogen zijn. —

De detail handverkoop gaat goed; van heinde en verre komt men met karren en lastenlabussen vrachten turf

Deurne e.o.

halen.

Het Rijkse voorschot werden 8 boerderijen gebouwd. Gemeente bezit selve 11 boerderijen; ^{den grond} ~~den grond~~ voor 9 boerderijen, ^{en} ~~den grond~~ ^{erf} ~~erf~~ ^{erfpacht}. — Staatsboschbeheer bebaascht voor gemeente 600 H. A.; en verpleegt, in overleg met directeur ontginningsbedrijf nog 100 H. A. oude bosfchen.

Een uitbreidingsplan moet nog worden vastgesteld. — Het B. en W. ten boerderijen enkele ontginningen besichtigd. Men bracht mij op den weg Deurne - Oplas naar Vreesbeek (aldus door de spraakmakende gemeente genoemd naar pastoor Vrees en burgemeester van Vrees). Daar zal een bijzondere school gesticht worden door enige boeren, die er besluiten tegen hadden, dat hunne kinderen geregeld naar Deurne ter school maesten, daar zouden meer dan 100 kinderen voor die school zijn